„DEDUBLAREA" COMPLEMENTULUI DIRECT

LIZICA MIHUȚ
Universitatea „Aurel Vlaicu", Arad

Cuvinte-cheie: *sintaxă, dublă tranzitivitate, complement direct, complement secundar*

În cele ce urmează, nu avem în vedere ceea ce în gramaticile tradiționale se numeşte „reluarea sau anticiparea" complementului direct sau „dubla dependență unilaterală"[1], ci realizarea propriu-zis dublă a acestui complement, prin constrângerile selecționale ale unui grup restrâns de verbe tranzitive: *a anunța, a asculta, a convinge, a dăscăli, a examina* „a supune unei verificări cunoştințele cuiva", *a informa, a învăța, a ruga, a sfătui, a vesti, a traversa, a trece*[2]. Problema, până la un anumit moment, a fost tratată oarecum marginal, soluția „complement direct al persoanei vs complement direct al lucrului sau al acțiunii" părând a fi cu totul satisfăcătoare. O trecere în revistă, chiar succintă, poate fi ilustrativă în acest sens.

Asfel, Iorgu Iordan se referă la acele verbe care se construiesc cu două obiecte directe, unul numit „personal", celălalt, „material", incluzând însă şi situațiile cu ambele obiecte directe „personale": *a numi pe cineva profesor*, sau amândouă „materiale": *a face ochii roată*[3]. În GA II, se precizează că verbe ca cele amintite mai sus solicită două complemente directe, unul al ființei, altul al lucrului sau al acțiunii. Se mai remarcă faptul că după verbul *a trece* apar construcții în care ambele complemente directe sunt nume de lucruri: *[Mărfurile]* ***le*** *trece* ***Dunărea***[4].

Iorgu Iordan şi Vladimir Robu scot în evidență faptul că există un număr restrâns de „verbe ilocutive tranzitive", care prezintă compatibilitatea cu două complemente directe: unul nume de persoană şi unul prezentând trăsătura semantică [-Animat].

BDD-A23939 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:05:50 UTC)

Construcția se realizează „în montajul *cineva* + Vt +*pe cineva* + *ceva*”, în poziția Vt apărând verbele specifice amintite mai sus[5].

C. Dimitriu încadrează dublarea complementului în *raportul sintactic de dublare*, care se diferențiază, prin anumite particularități, de celelalte raporturi sintactice identificate de el: *de inerență, de coordonare, de subordonare, mixt, explicativ* şi *de incidență*. În cazul raportului *de dublare*, apar întotdeauna *trei termeni*, doi de o importanță mai mică, anume *de subordonare* sau *secundari*, alături de unul de importanță mai mare, *regent* sau *principal*. În ce priveşte complementul direct (C. Dimitriu nu agreează denumirea *obiect* direct ori indirect), el distinge un complement direct *unic* şi un complement direct *dublu*. Complementul direct *unic* poate fi *dublat*, dar el „*consumă o singură valență obligatorie* a regentului de tip verbal”. Spre deosebire de acesta, complementul direct *dublu* vizează două *entități* şi, ca atare, „consumă *două* valențe obligatorii ale *verbului* regent, *cu două insuficiențe completive*”. El precizează că acest tip de complement este rar în română, fiind restrâns doar la verbele „de informare”: *tatăl îl întreabă* CEVA *pe băiat*, de exemplu. El mai subliniază că „consumatorii celor două valențe obligatorii sunt *nume* de persoană sau *nume* non-persoană” şi respinge soluția propusă de anumiți specialişti, după care aici ar fi vorba, de fapt, de două complemente şi nu de unul singur[6].

Dumitru Irimia leagă acest tip de complement direct de tranzitivitatea verbului regent. Astfel, verbele cu *dublă tranzitivitate* impun, pentru „întregirea câmpului lor semantic”, două complemente directe, conform unei formule de tipul

Profesorul a ascultat ***pe toți*** [+ uman]
declinarea [-uman]

Verbele care regizează cele două complemente directe sunt, parte, *ilocutive* (*a anunța, a întreba, a ruga, a sfătui*), parte, *didactice* (*a asculta, a examina,a învăța*). Aceste verbe, trecute la diateza reflexivă, reciprocă sau pasivă vor atrage numai complementul direct al conținutului ilocuțional: *Mă uit în cer, mă uit în pământ, / **M**-am întrebat **cine sunt*** (T. Arghezi): Este relevată şi situația lui *a trece* „a traversa” care prezintă o realizare cu două complemente directe: ***L***-

BDD-A23939 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:05:50 UTC)

am trecut ***strada***. De fapt, într-o asemenea situație, *a trece* are valoare cauzativ-factitivă[7].

Mioara Avram discută această problemă în contextul folosirii „a două complemente directe diferite – necoordonate – pe lângă același verb". Anumite verbe pot avea un complement direct nume de ființă și un altul, nume de lucru sau de acțiune, rar două nume de lucruri. Lista acestor verbe este mai bogată decât cea din GALR (v. *supra*). Verbele în plus sunt: *a avertiza, a înștiința, a pofti, a costa* și *a plăti*. Mioara Avram face precizarea că „Dintre cele două complemente directe numai unul (cel „al ființei", dar și unul dintre cele două complemente „ale lucrului" în exemple ca *Bagajele le-am trecut strada*) poate fi exprimat printr-un pronume personal, reluat sau anticipat printr-o formă neaccentuată a acestuia [...]". Pe de altă parte, „Celuilalt complement (exclusiv „al lucrului" și exprimat printr-un substantiv, printr-un pronume demonstrativ, interogativ, relativ, nehotărât sau negativ, printr-un numeral și printr-un verb la infinitiv), numit uneori (obiect) *secundar, i se contestă însăși calitatea de complement direct* (subl. n.)"[8].

Valeria Guțu Romalo propune o altă soluție pentru problema verbelor tranzitive cu două complemente directe. Ea pornește de la posibilitățile de substituție și de reluare a celor două complemente directe prin formele pronumelui personal. Constatarea care se impune este că numai complementul direct „al ființei" admite substituirea prin acuzativul pronumelui personal și dubla exprimare. Faptul poate fi probat prin exemple ca următoarele:

*(**Îi**) învață **pe copii** p o e z i a.*
Îi învață p o e z i a.
***Pe copii** îi învață p o e z i a.*

Dimpotrivă, complementul direct „al lucrului" nu admite operațiile de substituire și de dublare:

**Poezia o învață pe copii.*
**O învață pe copii.*
**Îi o învață.*

Contextele în cauză arată că „nu este clar dacă avem a face cu acuzativul, iar acest caz fiind definitoriu pentru poziția sintactică a complementului direct, e greu de susținut că avem a face cu un

BDD-A23939 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:05:50 UTC)

complement direct". Aceste enunțuri admit recunoaşterea în structura lor „a unei a doua poziții sintactice, diferite de cea de complement direct, care va trebui indicată printr-un termen special, *complement secundar*, de exemplu"[9].

O schimbare propriu-zisă de paradigmă în ce priveşte poziția sintactică de complement o aduce Gabriela Pană Dindelegan prin lucrarea sa *Sintaxa limbii române.* Partea I: *Sintaxa grupului verbal*, Editura Universității Bucureşti, 1976. Este vorba de o viziune funcțională, funcțiile fiind „purtătoare de informație s u p l i m e n t a r ă" în raport cu cea „categorială" din sintaxa chomskyană[10]. Precizând că își plasează descrierea la nivelul structurii de adâncime, Gabriela Pană Dindelegan consideră că în structura grupului verbal pot fi identificate următoarele funcții sau constituenți: predicat, subiect, obiect direct, obiect secundar, obiect indirect, obiect prepozițional, atributivul, circumstanțialul, cantitativul[11]. Fiecare funcție este definită prin relațiile de *dominare* şi de *vecinătate*, căci relațiile sintactice la care pot participa constituenții sunt: a) de *d o m i n a r e* şi b) de *c o n c a t e n a r e*, adică de vecinătate. „Fiecare constituent – precizează autoarea – intră în mai multe relații de vecinătate şi în două relații de dominare: ca termen care «domină» şi ca termen «dominat»"[12]. Cele două *relații de dominare* sunt următoarele:

a) Obdir > Gpred, raport care arată că Obiectul direct este dominat de Grupul predicativ;

b) Obdir < GN∩pe... Ac sau Obdir < GN∩Ac, relație ce indică faptul că Obiectul Direct domină succesiunea GN∩pe... Ac sau succesiunea GN∩Ac.

Relațiile de vecinătate sunt *obligatorii* şi *facultative*. Dintre relațiile *obligatorii* o vom reține doar pe cea de vecinătate cu *Predicatul* şi cu *Subiectul*. Relațiile Obdir cu cele două entități sunt obligatorii întrucât orice apariție a unui Obdir „cere", în mod necesar, ocurența în aceeaşi structură de bază a constituentului Predicat. În mod asemănător, apariția unui Obdir implică coocurența, în aceeaşi structură de bază, a constituentului Subiect[13].

Din perspectiva acestor considerații, Gabriela Pană Dindelegan se referă şi la *obiectul secundar*. Acesta corespunde celui de al doilea

BDD-A23939 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:05:50 UTC)

complement direct, adică obiectului nonpersonal din construcțiile numite în gramaticile tradiționale cu „dublu complement direct" de pe lângă verbe „dublu tranzitive", precum în exemple ca: *El mă anunță **ora** plecării. El îmi examinează **lecția**. El mă întreabă **lecția**. El mă învață **poezia**.* Complementul secundar se caracterizează prin următoarele relații:

- *relații de dominare*, implicând: a) Obsec > Gpred, semnificând dominarea Obiectului secundar de către Grupul predicativ, şi b) Obsec < GN∩AC, în sensul că Obiectul secundar domină succesiunea GN∩ac;
- *relații de vecinătate*: [Predicat —— Obdir].

Pe baza acestei caracterizări relaționale, Gabriela Pană Dindelegan extrage următoarele caracteristici care disting Obsec de Obdir:

a) Obsec nu admite realizarea GN⌢pe... Ac, ci numai GN∩Ac, adică numai o realizare nonprepozițională;

b) Obsec este indiferent la transformarea pasivă, căci, în timp ce prin pasivizare Obdir devine subiect, Obsec îşi păstrează neschimbată poziția sintactică: *Ion mă anunță **ora** plecării* vs *Eu sunt anunțată de Ion **ora** plecării*;

c) Obsec intră în relație obligatorie cu Obdir, fiindcă Obsec nu poate apărea în absența Obdir în aceeaşi structură de bază. Devine astfel obligatorie relația ternară Predicat∩Obdir∩Obsec.

Alte deosebiri, care să justifice diferențierea acestei poziții sintactice, sunt:

a) neacceptarea de către Obsec a transformării de pronominalizare, aşa cum apare ea la Obdir; construcții ca **El m-a anunțat-o. *El m-a învățat-o* nu sunt reperate în gramatica românească;

b) neacceptarea coordonării Obsec cu Obdir, fapt ce indică neocuparea aceleaşi poziții sintactice în propoziție; enunțuri ca **El a învățat pe Ion şi poezia. *El m-a anunțat pe mine şi ceva* nu sunt reperate în sintaxa limbii române.

„Singur faptul – precizează în concluzie Gabriela Pană Dindelegan – că obiectul secundar şi obiectul direct au ca realizare

BDD-A23939 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:05:50 UTC)

comună un nominal neprepoziţional nu este suficient pentru a le contopi”[14].

Adăugând la aceste caracteristici definitorii şi „principiul unicităţii”, prin care se stipulează „imposibilitatea aceluiaşi regent de a atribui aceeaşi funcţie sintactică şi acelaşi rol tematic la doi subordonaţi diferiţi”[15], putem concede că ne aflăm în faţa unui set omogen de argumente ce ne îndrituiesc să considerăm ca rezonabilă stabilirea funcţiei sintactice de *complement secundar*. Deşi acest complement prezintă numeroase trăsături comune cu complementul direct, există totuşi câteva care-l diferenţiază de acesta, şi anume, într-o formulare mai apropiată de exigenţele didacticii curente:

- nu admite coordonarea cu un complement direct;
- nu se poate exprima prin clitic personal sau reflexiv;
- nu participă la fenomenul dublării;
- nu se realizează la diateza pasivă[15].

Dacă în ce priveşte identificarea funcţiei „complement secundar” argumentele aduse sunt, fără îndoială, greu de combătut, când vine vorba de denumirea ei, lucrurile se complică, întrucât sintagma *complement secundar* nu trimite explicit nici la o formă specifică, nici la „conţinutul” funcţiei. Pe de altă parte, calificativul *secundar* induce ideea unei subordonări (deci a unei ierarhizări) faţă de complementul / obiectul *direct*. De altfel, chiar „dependenţa” de acest complement a stat la baza denumirii respective, căci, cum precizează Valeria Guţu Romalo, „Termenul poate fi justificat prin faptul că realizarea în enunţ a acestei poziţii sintactice este condiţionată de ocurenţa unui complement direct caracterizat semantic ca «animat»”[17]. Există însă şi alte situaţii de poziţii sintactice aflate în coocurenţă obligatorie, fără ca interdependenţa lor să ducă la vreun fel de „subordonare”. Rămâne deci ca un deziderat găsirea unei denumiri care să-i dea acestui complement „secundar” o identitate clară[18].

Note

1. Cf. Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti,1978, p. 557.

BDD-A23939 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:05:50 UTC)

2. Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Valeria Guțu Romalo, coordonator, *Gramatica limbii române. II Enunțul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, p. 393.

3. Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, Editura Ministerului Învățământului, Bucureşti, 1956, p. 631.

4. Academia Republicii Populare Române, *Gramatica limbii române*. Vol. al II-lea. Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Editura Academiei, Bucureşti, 1963, p. 157.

5. *Op. cit.,* p. 649.

6. Cf. C. Dimitriu, *Tratat de gramatică a Limbii Române. 2. Sintaxa,* Editura Institutul European, Iaşi, 2002, p. 1383-1384.

7. *Gramatica limbii române*. Ediția a III-a revăzută, Editura Polirom, Iaşi, 2008, p. 470.

8, *Gramatica pentru toți*. Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 372-373.

9. *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1973, p. 170-171.

10. *Op. cit.*, p. 37.

11. *Ibidem*, p. 39.

12. *Ibidem*, p. 22.

13. *Ibidem*, p. 85-87.

14. *Ibidem*, p. 93 şi 91-93.

15. GBLR, p. 448.

16 *Ibidem,* p. 449.

17. *Op. cit.*, p. 171.

18. În ce priveşte distingerea complementului / obiectului secundar de cel direct, cf. Laura Vasiliu, *Some Aspects of the Grammar of the Verb Phrase with Special Reference to Prepositional Constructions*, în „Revue Roumaine de Linguistique”, 1967, nr. 4; Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română*, Editura Academiei, Bucureşti, 1974, p. 19-21; *idem, Sintaxa limbii române.* Partea I. *Sintaxa grupului verbal,* Editura Universității Bucureşti, 1976, p. 91-93; GALR; GBLR.

Bibliografie

Academia Republicii Populare Române, *Gramatica limbii române*. Vol. al II-lea. Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Editura Academiei, Bucureşti, 1963 (GA II).

Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Valeria Guțu Romalo, coordonator, *Gramatica limbii române. II Enunțul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005 (GALR II).

Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Gabriela Pană Dindelegan coordonator, *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010 (GBLR).

BDD-A23939 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:05:50 UTC)

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*. Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997.
Dimitriu, C. *Tratat de gramatică a Limbii Române. 2. Sintaxa,* Editura Institutul European, Iaşi, 2002.
Guțu Romalo, Valeria, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1973 (o nouă ediție, după 1990).
Iordan, Iorgu, *Limba română contemporană*, Editura Ministerului Învățământului, Bucureşti, 1956.
Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba română contemporană*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978.
Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*. Ediția a III-a revăzută, Editura Polirom, Iaşi, 2008.
Pană Dindelegan, Gabriela, *Sintaxa limbii române.* Partea I: *Sintaxa grupului verbal*, Editura Universității Bucureşti, 1976 (o nouă ediție după 1990, în Editura Aula).

THE „REDOUBLING / DUPLICATION" OF THE DIRECT OBJECT
(Summary)

Key-words: *syntax, doubly transitive verbs, direct object, secondary object*

The paper discusses the synthetic status of certain doubly transitive verbs such as *a anunța (to announce), a învăța (to teach), a asculta (to listen to), a examina (to examine), a ruga (to ask), a sfătui (to advise)* etc. In Romanian, like in other Romance languages, they may receive two *direct objects*: one „of the being", the other „of the thing" or „of the action" (*I-am învățat* ***pe elevi regula*** *bunei cuviințe / I taught* ***the pupils the rule*** *of politeness*), as these objects are called in traditional Romanian grammars. However, the functional perspective accepted in the paper modifies this perception, because, according to the „principle of uniqueness", it is not admitted that the same regent might assign the same syntactic function and the same thematic role to two distinct subordinates. It is necessary thus to take into consideration two distinct syntactic functions: one of the *direct object* (= „of the being"), another of the *secondary object* (= „of the thing" or „of the action"). The author questions the pertinence of the denomination *secondary object*, as it does not refer explicitly to a certain form and does not suggest either the „content" of the function. Furthermore, it induces the idea of the subordination of this object to the direct one. Thus, the change of the denomination of the „secondary" object remains an open issue in the Romanian language grammar.

BDD-A23939 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:05:50 UTC)